Med stort og smått er det 43 kapitler, skrevet av 37 forfattere fra hele Norden (samt en fra Sveits). Alt er oversatt til dansk. Hoveddelen av boken omhandler det som mange mener er rettsmedisin i snever forstand, rettspatologi og klinisk rettsmedisin, men det er også korte, orienterende kapitler om rettsgenetikk, -toksikologi, -psykiatri, -odontologi og -antropologi. Ellers er det kommet til kapitler om dødsfall under fastholdelse (i forbindelse med arrestasjon eller tvang i psykiatrien) og bil-dediagnostikk i rettsmedisinen. Det er også omtale av internasjonalt rettsmedisinsk arbeid, både ved massekatastrofer og ved etterforskning av brudd på menneskerettigheter.

Det er en utfordring å redigere en bok med så mange bidragsytere. Mitt inntrykk er at styringen med fordel kunne ha vært noe strammere. Kapitlene er ganske ujevne i språkbruk (faguttrykk på latin eller dansk), hvor omarbeidede de er fra forrige utgave og i bruk av referanser. Noen kapitler har helt ferske referanser, mens andre ikke har med noen fra de siste ti år. Et fåtall referanser er også ufullstendige eller feilskrevet. Den faglige kvaliteten er også litt ujevn. Gode er for eksempel kapitlene om skuddskader, trafikkulykker, seksuelle overgrep og barnemishandling. Jeg savner egne kapitler om hodeskader og plutselig død av naturlig årsak; disse temaene er spredt flere steder. Hovedinntrykket er likevel at dette er en god bok; omfanget er passende for målgruppen, layouten tiltalende og de fleste bilder og tabeller er informative.

Det er nærliggende å sammenlikne denne boken med den norske som er rettet mot samme målgruppe, nemlig Rognums *Lærebok i rettsmedisin* fra 2001 (1). *Retsmedicin. Nordisk lærebog* er større, særlig dersom man ser på hvor mye plass som er avsatt til den spesielle delen av rettsmedisin. Den er mer oppdatert og har mer påkostet utstyr med bedre bilder, tabeller og skisser. Den store svakheten, sett med norske øyne, er at den danske boken mangler omtale av norsk lovverk. Dette stoffet må hentes fra andre kilder, for eksempel *Jus for leger* (2) eller direkte fra lover og forskrifter. Med dette forbehold kan jeg anbefale boken både til den primære målgruppen – legestudenter – og til andre som av og til møter rettsmedisinske problemstillinger, så som praktiserende leger, politifolk og advokater.

Christian Lycke Ellingsen

Avdeling for patologi
Stavanger universitetssjukehus

Litteratur

1. Rognum TO, red. *Lærebok i rettsmedisin*. Oslo: Gyldendal, 2001.
2. Befring AKC, Grytten NJ, Ohnstad B. *Jus for leger*. Kristiansand: Høyskoleforlaget, 2002.

Den psykiske helsetjenestens teorigrunnlag i nytt lys

Fuchs T.

Das Gehirn – ein Beziehungsorgan

Eine phänomenologisch-ökologische

Konzeption. 324 s, ill. Stuttgart: Kohlhammer, 2008. Pris EUR 28

ISBN 978-3-17-019291-1

Målgruppen er de som vil forstå hvordan nevrobiologiens fremskritt utfordrer synet på mennesket og på psykisk helsetjeneste. Boken er innbundet, har få velvalgte illustrasjoner og er vel-skrivet på ukompli-

sert tysk. Forfatteren Thomas Fuchs er både psykiater og filosof. Han er professor i fenomenologisk psykiatri ved Universitetet i Heidelberg. Det er enighet om at hjernen er nødvendig for psykiske funksjoner. Fuchs argumenterer for at det ikke er hjernen isolert sett, men hele mennesket med hjerne og kropp – i sine omgivelser – som sanser, føler, tenker og handler.

Forfatteren hevder at menneskets helhet har to aspekter: et fenomenologisk og et biologisk-økologisk. Disse aspektene er komplementære i forhold til hverandre. De er som to sider på en mynt. Det fenomenologiske aspektet utforsker menneskets subjektive og intersubjektive mening. Opplevelsen av å være en levende kropp står sentralt i Fuchs' fremstilling.

For det biologisk-økologiske aspektet konstruerer Fuchs et interessant tverrvitenskapelig samlebilde basert på nevrobiologi, systemisk biologi og utviklingspsykologi. Hjernens er ikke et atskilt organ inne i skallen som skaper sin egen verden og som på dette grunnlaget sender beskjeder ut i kroppen. Hjernens er et regulerings- og sanseorgan for hele organismen. Bevisstheten er ikke produktet av en isolert hjerne, men av hele organismen i sitt samspill med omgivelsene. Hjerne, organisme og omverden må altså ses på som en dynamisk enhet.

Bevisstheten er et evolusjonsprodukt som har gitt selektive fordeler. Det er ikke noen bevissthet uten hjerne. Men det er normalt heller ingen hjerne uten bevissthet. Det er bevisstheten som forklarer at handling har hensikt. Derfor er det viktig å kunne sette seg inn i hensikter, hevder Fuchs.

Fuchs tar for seg noen konsekvenser av sin teori for den psykiske helsetjenesten. For det første må psykisk lidelse ses på som individuelle livsytringer som omfatter hele pasienten. Den har et fenomenologisk

aspekt. Opplevelsen av eget selv, forholdet til seg selv og relasjonene til andre mennesker er endret. Å bruke hermeneutisk forståelse er en god måte å sette seg inn i dette aspektet på. Psykisk lidelse har også et biologisk-økologisk aspekt. Det må gjøres relevante undersøkelser av hjerne og kropp. Noen ganger kan det påvises spesifikke korrelater til den psykiske lidelsen i hjernen. Pasienten må ses i sine omgivelser, for eksempel oppvekstmiljøet. For det andre beskrives tre måter å drive terapi på: ved å påvirke nevronprosesser (psykofarmaka), ved å fremme læring og modning (samtale/psykoterapi) og ved å intervenere i omgivelsene og i relasjonene til andre mennesker. For det tredje må all behandling forstås som kommunikasjon.

Boken er interessant fordi den presenterer en konsistent teori som knytter sammen filosofi og et tverrfaglig kunnskapsgrunnlag. Fuchs må være en av de legene som har kommet lengst i å formulere et plausibelt nytt paradigme for den psykiske helsetjenesten.

Hans Magnus Solli

Forskningsenheten
Psykiatrien i Vestfold
Tønsberg

Spennende for nerder innen diabetes eller onkologi

Masur K, Thévenod F, Zänker KS, red.

Diabetes and cancer

Epidemiological evidence and molecular links.

148 s, tab, ill. Basel: Karger, 2008. Pris CHF 148
ISBN 978-3-8055-8640-5

Dette er en spennende bok for dem som allerede har god innsikt i glykolysens irrganger eller er familiære med patofysiologien bak kreftutvikling. Den er helt i forskningsfronten hva gjelder en sammenheng mellom

diabetes og kreft fra epidemiologi til molekylærgenetikk.

Type 2-diabetes er assosiert med økt risiko for colon- og pancreaskreft og hepatocellulært karsinom, i tillegg til bryst- og endometriekreft hos kvinner og urinblærekreft hos menn. Et av hovedpoengene i boken er at kreftceller skifter energibalanse fra oksidativ fosforylering til aerob glykolyse. Dette er den såkalte Warburg-effekten som øker lokal laktatproduksjon og senker pH til fordel for kreftcelleproliferasjon. Forfatterne gjennomgår hvordan

hyperglykemi og hyperinsulinemi kan virke karsinogent og øke metastasering. Ny blod-sukkersenkende behandling (exenatid og sitagliptin) søker å øke nivået av glukagon-liknende peptid 1 (GLP-1). Forfatterne peker på mulige bivirkninger ut ifra studier som viser at GLP-1 er en viktig mediator av cellemigrasjon og at det kan øke proliferasjonen av colonkreftceller.

Oppbygningen er ryddig, med ti enkeltstående oversiktsartikler – som i et tidsskrift – med sammendrag, introduksjon og konklusjon i hvert kapittel. Jeg savner tabeller med oversikter over epidemiologiske studier som viser en assosiasjon mellom diabetes og de forskjellige kreftformene.

Boken hadde blitt mer spennende hvis forfatterne tok opp type 1-diabetes som en ren hyperglykemisk modell og diskuterte kreft i lys av dette, satt opp imot type 2-diabetes der overvekt, insulinresistens, lav kjønnsormonbindende globulin (SHBG) og relativt høy insulinliknende vekstfaktor 1 (IGF-1) er uavhengige risikofaktorer for kreft. Dette fordi det ved type 1-diabetes bare er vist en sammenheng med diabetes og ovarialkreft.

Artikkelformatet med gode referanser gjør den egnet for alle som ønsker spesifikk oppdatering på sammenhengen mellom diabetes og spesifikke kreftområder, selv om Internett må til for siste oppdatering.

Tore Julsrud Berg

Avdeling for klinisk endokrinologi
Oslo universitetssykehus, Aker

Nordens beste lærebok i fødselshjelp

Hagberg H, Marsál K, Westberg M, red.

Obstetrik

768 s, tab, ill. Lund: Studentlitteratur, 2008.

Pris SEK 828

ISBN 978-91-44-00731-1

Etter mange år kom det i 2008 en ny svensk lærebok i fødselshjelp. Den er omfattende, med 65 kapitler skrevet av kjente svenske eksperter. Det svenske fagmiljøet er stort og tungt, og flere av forfatterne er internasjonale

toppekspert. Alene er det nok til å gjøre dette til en interessant utgivelse.

Layouten er meget oversiktlig og tiltalende og rikt illustrert med mange fargebilder. Spesielt er de skjematiske tegningene meget instruktive.

Målgruppen er ifølge forordet de under lege- og jordmorutdanning, men redaktorene håper også at boken skal anvendes som referanselitteratur innen svangerskapsomsorg, fødselshjelp og perinatalomsorg. Dette er en ambisiøs målsetting.

Boken er, rimeligvis, skrevet på svensk – for svensker. Typiske svenske uttrykk er brukt i rikelig grad, som f.eks. «snedklipp», «vidöppen bjudning» og «framstupa bjudning». Dersom de latinske begrepene «epiotomi», «occiput posterior-presentasjon» og «occiput anterior-presentasjon» hadde vært tilføyd, hadde boken vært lettere tilgjengelig for nordiske lesere. Når fosteret ligger med ryggen til venstre, vil resten av verden si nettopp det, men i Sverige er fosteret «högervendt». Det tar ikke lang tid før man skjønner hva «snedklipp i mellangården» er. Kanskje må man gruble litt over at «barnafödersken skal ha en kilkudde under höger klinka» når man setter paracervikalbedøvelse.

Det er oppgitt referanser etter hvert kapittel, men ikke i teksten. Oftest er det originallitteratur eller større lærebøker som refereres, og man må lete lenge i litteraturlistene for å finne kunnskapsoppsummeringer. Det er litt overraskende at boken ikke bekjenner seg til den kunnskapsbaserte tradisjonen. Det kan virke som om de fleste kapitelforfatterne skriver i prosedyretradisjonen. De forklarer hvordan ting skal gjøres ofte uten begrunnelse og uten diskusjon. Det står f.eks. – uten reservasjon – at man alltid skal gjøre innkomst-CTG og deretter, hvis alt er i orden, fortsette med intermitterende CTG samt kontinuerlig CTG i utdrivningstiden.

Kapitlene er litt ujevne, men de fleste er riktig bra. Spesielt bra er kapitlene som går på fysiologi. Tangforløsning har lenge vært en sjeldenhet i Sverige, og det er kanskje derfor de instrumentene som omtales er Wrigleys tang og Naegeles tang, tangmodeller som mange vil hevde er historiske.

Innholdsmessig faller nok boken mellom flere stoler. Etter min mening er den altfor omfattende som pensumbok for jordmorstudenter og medisinstudenter. Spesialistkandidater kan godt lese den fra perm til perm i starten av utdanningen, men de bør skaffe seg mer omfattende oppslagsverk. Som oppslagsverk på fødeavdelinger egner den seg godt og kan anbefales. Dette er utvilsomt den beste og mest omfattende nordiske læreboken i fødselshjelp.

Bjørn Backe

Kvinneklinikken
St. Olavs hospital
Trondheim

Spesialistutdanning i Sverige – kan vi dra nytte av andres erfaring?

Egedius C, Egedius H, Erwander B.

Vägen till specialist

Enligt socialstyrelsens föreskrifter och målbeskrivningar 2008. 155 s, ill.

Lund: Studentlitteratur, 2008. Pris SEK 242

ISBN 978-91-44-05428-5

Boken, som er i tredje opplag, er knyttet opp mot Socialstyrelsens forskrifter og målbeskrivelser fra 1. september 2008. Hensikten er å gi et perspektiv på spesialistutdanningen både fremover og bakover i tid og

være en hjelp for leger i spesialisering, veiledere og utdanningsansvarlige i forhold til planlegging, gjennomføring og evaluering av spesialistutdanningen i lokal og regional sammenheng. Leseren får først og fremst en systematisk gjennomgang av den utvikling spesialistutdanningen har hatt i Sverige siden 1980-årene knyttet mot pedagogiske trender og endringer i nasjonalt regelverk og rammevilkår. Målgruppen er både leger i spesialisering, veiledere og alle som har ansvar for planlegging og organisering av spesialistutdanningen.

Boken er lettlest og er i tillegg illustrert med faktaruter som gjør den lett å bruke som oppslagsverk.

Forfatterne lykkes med å formidle de endringene som spesialistutdanningen har gjennomgått de senere årene og de utfordringene det er å tilegne seg kompetanse som gjør at man etter hvert blir spesialist. Illustrert gjennom praktiske eksempler og henvisning til pedagogisk litteratur, sitter man igjen med et klart inntrykk av at vi har langt igjen for å komme til den optimale spesialiseringsmodellen i praksis.

I tillegg til rammevilkårene med regelverk diskuteres læremiljø, utdanningsstruktur/prosess, utdanningsprogram/planlegging, veiledning og evaluering. Det legges mye vekt på veilederfunksjonen og hvordan veileder gjennom pedagogisk oppfølging av den enkelte kan bidra til at nødvendig kompetanse erverves. De krav som her stilles til veiledning, går utover det som er vanlig praksis i norsk sammenheng og illustrerer at vi kanskje er nødt til å se på betydningen av å satse ytterligere på opplæring av veiledere gjennom såkalte «train-the-trainers»-program.

Selv om jeg synes boken i noen henseende var i overkant ambisiøs i forhold til systemer, fikk jeg en del aha-opplevelser i forhold til brister i egen kunnskap om